

МІНІСТЕРСТВО СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

**ІНСТИТУТ ПІДГОТОВКИ КАДРІВ
ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ ЗАЙНЯТОСТІ УКРАЇНИ**

Кафедра психології

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Перший проректор

_____ П. В. Ворона

« _____ » _____ 2020 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА ВИБІРКОВОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ВК 2.5.2. «ПСИХОЛОГІЯ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ»

**ПІДГОТОВКИ ДОКТОРІВ ФІЛОСОФІЇ
денної та заочної форми навчання**

**ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ 05 «СОЦІАЛЬНІ ТА ПОВЕДІНКОВІ НАУКИ»
СПЕЦІАЛЬНІСТЬ 053 «ПСИХОЛОГІЯ»**

Київ - 2020

Робоча програма вибіркової навчальної дисципліни «Психологія соціальної роботи» для підготовки докторів філософії спеціальності 053 «Психологія».

Розробник програми: Раєвська Я.М., доктор психологічних наук, доцент кафедри психології Інституту підготовки кадрів державної служби зайнятості України.

Рецензент: Приб Г.А., доктор медичних наук, професор кафедри психології Інституту підготовки кадрів державної служби зайнятості України

Затверджено на засіданні кафедри психології.
Протокол № 3 від 08 жовтня 2020 р.

Завідувач кафедри психології

Приб Г.А.

(прізвище, підпис)

*Завідувач відділу навчально-методичної роботи,
ліцензування та акредитації освітньої діяльності*

Завиніченко Л.М.

(прізвище, підпис)

Завідувач науково-дослідної частини

Пахомова М.В.

(прізвище, підпис)

©Раєвська Я.М., 2020

©Інститут підготовки кадрів
державної служби зайнятості України
(ІПК ДСЗУ), 2020

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни	
		Форма навчання	
		денна	заочна
Кількість кредитів – 3	Галузь знань <i>05 «Соціальні та поведінкові науки»</i>	Цикл професійної підготовки: за вибором аспіранта	
		Рік підготовки	
		-	I-й
Змістових модулів – 2	Спеціальність <i>053 «Психологія»</i>	Семестр	
		-	I, II-й
Загальна кількість годин – 90		Лекції	
			30 год.
Розподіл годин для заочної форми навчання: аудиторних – 30 год.; самостійної роботи студента – 60 год.	Освітній ступінь: третій (освітньо-науковий) <i>доктор філософії</i>	Практичні	
		-	-
		Семінарські	
		-	-
		Самостійна робота	
		-	50 год.
		Індивідуальні завдання	
		-	10 год.
Вид контролю			
-	іспит		

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної та індивідуальної роботи становить:

для денної форми навчання – %;

для заочної форми навчання – %.

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Метою викладання навчальної дисципліни «Психологія соціальної роботи» є отримання знань про психологічні аспекти соціальної роботи та оволодіння основними методами, формами і технологіями її реалізації в різних державних і недержавних установах з надання психосоціальної допомоги населенню.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Позитивна психологія» є:

- забезпечення розуміння психологічних передумов відчуття людиною суб'єктивного, психологічного та соціального благополуччя;
- усвідомлення змісту і можливостей цілеспрямованого формування позитивних властивостей характеру та їх ролі у забезпеченості оптимального функціонування людини як суб'єкту діяльності та спілкування;
- опанування прийомами тренінгової роботи психолога-практика, спрямованої на формування позитивних рис характеру у дітей та дорослих.

Академічна доброчесність. У своїй діяльності з реалізації державної політики у сфері якості освіти дотримуватись зазначених в «Кодексі академічної доброчесності Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти» основних принципів та фундаментальних цінностей академічної доброчесності та етики академічних взаємовідносин.

Завдання:

- сформуванню уявлення про роль і місце академічної доброчесності у науковій і освітній діяльності;
- ознайомити аспірантів із нормативно-правовою базою з проблем дотримання норм академічної доброчесності;
- сформуванню умінь застосовувати отримані знання зі сфери академічної доброчесності у науково-дослідній роботі;
- сприяти формуванню навичок коректної роботи з джерелами інформації та адекватного покликання на них у процесі наукового дослідження; надати інформацію про механізми контролю за дотриманням принципів та правил академічної культури й чесності

У результаті вивчення навчальної дисципліни аспіранти набувають таких **компетентностей:**

Загальні вміння (компетентності)

Інструментальні компетентності:

- знати основні правові системи, законодавство України, уміти укладати нормативні документи, що стосуються майбутньої професійної діяльності;
- знання другої мови при оволодінні іншомовними джерелами;
- грамотне спілкування рідною мовою у процесі взаємодії;
- базові комп'ютерні навички;

- навички управління інформацією для виокремлення тенденцій розвитку та форм зовнішньо національної діяльності;

- навички прийняття обґрунтованих психологічних рішень з питань зовнішньо національної діяльності.

Міжособистісні компетентності:

- уміння працювати в команді;

- здатність до критики та самокритики;

- уміння донести до фахівців і нефахівців інформацію, ідеї, проблеми, рішення та особливості власного досвіду в сфері професійної діяльності;

- навички та уміння формування міжособистісних стосунків у колективі при обстоюванні власної позиції під час дискусії;

- здатність дотримуватись загальноприйнятих норм поведінки та моралі у між особистих стосунках;

- розуміння традицій і звичаїв інших культур, уміння проявляти толерантне ставлення;

- уміння критично оцінювати явища, ситуації, діяльність осіб, спираючись на отримані знання.

Системні компетентності:

- здатність працювати самостійно і автономно;

- здатність застосовувати знання на практиці;

- здатність до навчання;

- здатність займати активну життєву позицію;

- критично мислити і генерувати креативні ідеї та вирішувати важливі проблеми на інноваційній основі;

- здатність адаптуватись до нових ситуацій у професійній діяльності.

Спеціальні (фахові) компетентності

- знання напрямків реалізації соціальної роботи з різними категоріями населення та групами клієнтів;

- знання умов здійснення ефективної соціальної роботи;

- знання форм і методів надання психосоціальної допомоги;

- знання основних нормативних актів, які регламентують соціальну роботу в Україні;

- знання етичного кодексу фахівців соціальної сфери в Україні, вміння користуватись ним у своїй майбутній роботі;

- уміння орієнтуватись у сучасній науковій літературі з проблем надання психосоціальної допомоги;

- вміння застосовувати психологічні знання про людину для аналізу конкретних життєвих ситуацій та вибору змісту соціальної роботи;

- вміння застосовувати активні методи надання психосоціальної допомоги;

- уміння використовувати новітні досягнення психологічної науки в реалізації соціальної роботи;
- уміння розв'язувати специфічні завдання, що виникають в діяльності фахівців соціальної сфери

3. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль 1. Теоретико-методологічні засади психології соціальної роботи.

Тема 1. Соціальна робота як професійна діяльність.

«Академічна доброчесність» як дефініція нового закону «Про вищу освіту». Нормативно-правова база з дотримання академічної доброчесності в Україні та ІПК ДСЗУ. Академічна доброчесність науковця та освітянина: етичні норми і принципи у вищій освіті. Види порушень академічної доброчесності, відповідальність за дотримання академічної доброчесності. Синергія науковця та програмних засобів перевірки наукових робіт як вирішальний фактор виявлення проявів академічної недоброчесності.

Поняття соціальної роботи. Традиції соціальної роботи в історії людства. Основні передумови виникнення соціальної роботи. Становлення соціальної роботи у вітчизняній практиці. Соціальна робота як форма інституалізації надання психосоціальної допомоги. Види і напрямки соціальної роботи. Соціальна робота як духовна практика: розвиток особистого потенціалу фахівця соціальної сфери. Законодавчі норми роботи фахівця соціальної сфери. Проблема емоційного вигорання фахівця соціальної сфери.

Тема 2. Психологічні аспекти соціальної роботи.

Основні напрями і форми соціальної роботи: соціальне забезпечення, соціальна допомога, соціально-психологічне консультування, соціальний супровід, соціальна профілактика. Суб'єкти і клієнти соціальної роботи. Основні підходи до визначення і класифікації проблем клієнтів. Основні групи проблем клієнтів соціальної роботи за психологічними механізмами їх виникнення: первинні (соціальні), пов'язані з порушенням соціальних взаємодій; вторинні (психосоціальні), пов'язані з порушеннями в його особистісній сфері. Найбільш стійкі форми психологічної фіксації негативних переживань і неадекватних уявлень, що виникають у особистості в проблемній соціальній ситуації: спосіб життя, буденна свідомість, життєвий досвід.

Тема 3. Психологічні характеристики діяльності та особистості фахівця соціальної сфери.

Поняття про соціальну та психологічну допомогу особистості (групі, організації). Основні види професійної діяльності фахівця соціальної сфери: просвітницька, профілактична, діагностична, психокорекційна робота, психологічне консультування тощо. Взаємодія та взаємодоповнюваність основних форм роботи фахівця соціальної сфери. Основні принципи професійної діяльності фахівця соціальної сфери: принципи ставлення до клієнта, принципи взаємодії між соціальним працівником та клієнтом, етичні принципи. Соціальний працівник як суб'єкт діяльності та розвитку соціальної роботи як сфери суспільної практики. Структура цілей діяльності, особливості застосування різноманітних засобів та технологій у роботі з різними групами клієнтів. Проблеми мотивації діяльності

фахівця соціальної сфери у різних типах організацій та особистісного смислу як провідної компоненти становлення його професійної Я-концепції». Умови та шляхи подолання негативних психологічних явищ у діяльності фахівця соціальної сфери (синдром професійного вигорання, синдром хронічної втоми), які призводять до професійної деформації та дезадаптації фахівця.

Тема 4. Психологічні особливості фахової підготовки фахівця соціальної сфери.

Проблематика підготовки фахівців з соціальної роботи. Проблема особистісної та професійної підготовки фахівця соціальної сфери. Розробка професіографічних та кваліфікаційних вимог до особистості фахівця соціальної сфери. Особистісні якості, що необхідні для професійної соціальної роботи. Етичні правила діяльності фахівця соціальної сфери. Профорієнтація, навчання, професійне становлення фахівця соціальної сфери. Проблематика супервізії фахівця соціальної сфери.

Змістовний модуль 2. Психологічні технології у соціальній роботі.

Тема 5. Психологічні характеристики провідних клієнтських груп та психологічні особливості впливу екстремальних умов на людину.

Криза як психологічна умова саморозвитку або деградації особистості. Феномен посттравматичного стресового розладу (ПТСР). Психотерапевтична допомога при ПТСР. Виникнення психологічних залежностей на фоні кризи й втрати. Можливості запобігання злочинності шляхом соціальної роботи. Психологічні особливості соціально депривованих осіб. Психологічні ефекти ув'язнення. Реабілітація після звільнення. Психологічні проблеми осіб-мігрантів (іммігранти та емігранти, репатріанти, біженці). Категорія девіантних осіб в соціальній роботі. Психологічні особливості інвалідів і невиліковно хворих. Психологічний портрет алко- та наркозалежних осіб. Психологічна допомога клієнтам, що здійснили суїцидальні спроби або мали суїцидальні наміри.

Тема 6. Психологічна допомога у практиці соціальної роботи.

Сутність поняття «психологічна допомога». Етичні принципи психологічної допомоги: доброзичливе і безоцінне ставлення до клієнта, орієнтація на норми і цінності клієнта, заборона давати поради, анонімність, розмежування особистих і професійних відносин. Методи соціальної роботи. Соціальна терапія та її функції. Індивідуальна і групова терапія в соціальній роботі. Етапи технології вирішення соціальних проблем. Особливості психотерапії у соціальній роботі. Основні напрямки немедичної психотерапії в ситуації надання психологічної допомоги особі та при роботі з групою. Етапи психотерапії: оцінка реальної ситуації, актуалізація очікувань, дієві зміни (вироблення стратегії змін, перенесення альтернативних паттернів поведінки у реальне життя, рефлексія результатів).

Тема 7. Психологічне консультування у практиці соціальної роботи.

Особливості та етапи консультативної бесіди: розпитування клієнта, висування гіпотез, інтерпретація, психокорекційний (психотерапевтичний) вплив, завершення бесіди. Напрямки роботи при розпитуванні клієнта: підтримка контакту, стимулювання розповіді, структурування бесіди, усвідомлення оповіді клієнта. Прийоми підтримки контакту з клієнтом: активне слухання, емпатійне слухання. Формування атракції як засіб управління контактом з клієнтом.

4. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назва змістових модулів, тем	Кількість годин					
	денна форма навчання					
	Усього	В тому числі				
		Лекції	Семінарські	Практичні	СРС	Індивід робота
90	30	-	-	50	10	
Модуль I						
Змістовий модуль 1. Теоретико-методологічні засади психології соціальної роботи						
<i>Тема 1.</i> Соціальна робота як професійна діяльність.		2			2	1
<i>Тема 2.</i> Психологічні аспекти соціальної роботи.		4			2	1
<i>Тема 3.</i> Психологічні характеристики діяльності та особистості фахівця соціальної сфери		4			6	1
<i>Тема 4.</i> Психологічні особливості фахової підготовки фахівця соціальної сфери		4			6	1
Разом за змістовим модулем 1		14			16	4
Змістовий модуль 2. Психологічні технології у соціальній роботі						
<i>Тема 5.</i> Психологічні характеристики провідних клієнтських груп та психологічні особливості впливу екстремальних умов на людину.		4			6	2
<i>Тема 6.</i> Психологічна допомога у практиці соціальної роботи.		6			14	2
<i>Тема 7.</i> Психологічне консультування у практиці соціальної роботи.		6			14	2
Разом за змістовим модулем 2		16			34	6
Усього годин:	90	30			50	10
Підсумковий контроль – іспит						

5. ТЕМИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ (не передбачено навчальним планом)

6. САМОСТІЙНА РОБОТА

№ з/п	Назва теми та зміст самостійної роботи	Кількість годин
1.	<p>Тема 1. Соціальна робота як професійна діяльність.</p> <p>Завдання:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ознайомитися з основними установами, які здійснюють соціальну роботу. 2. Проаналізувати специфіку основних напрямів здійснення соціальної роботи з різними категоріями населення. 	2
2.	<p>Тема 2. Психологічні аспекти соціальної роботи.</p> <p>Завдання:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Провести порівняльний аналіз основних напрямів соціальної роботи: соціальне забезпечення, соціальна допомога, соціально-психологічне консультування, соціальний супровід, соціальна профілактика. 2. Розкрити психологічні аспекти напрямів соціальної роботи. 	2
3.	<p>Тема 3. Психологічні характеристики діяльності та особистості фахівця соціальної сфери.</p> <p>Завдання:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Проаналізувати основні види професійної діяльності фахівця соціальної сфери: просвітницька, профілактична, діагностична, психокорекційна робота, психологічне консультування тощо. 2. Визначити професійно важливі якості соціального робітника. 	6
4.	<p>Тема 4. Психологічні особливості фахової підготовки фахівця соціальної сфери.</p> <p>Завдання:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Виконати психодіагностичні методики, які відображають психологічні особливості фахової підготовки фахівців соціальної сфери. 2. Сформувати зведену таблицю в процесі обробки результатів, підрахувати середні значення кожного з показників. 	6
5.	<p>Тема 5. Психологічні характеристики провідних клієнтських груп та психологічні особливості впливу екстремальних умов на людину.</p> <p>Завдання:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ознайомитися з проблематикою психосоціальної допомоги особистості в екстремальній ситуації. 2. Проаналізувати напрямки психосоціальної допомоги особам, які перебували в екстремальних ситуаціях. 	6
6.	<p>Тема 6. Психологічна допомога у практиці соціальної роботи.</p> <p>Завдання:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ознайомитись з етичними принципами психологічної допомоги у практиці соціальної роботи. 2. Визначити найефективніші методи надання психологічної допомоги. 	14

7.	Тема 7. Психологічне консультування у практиці соціальної роботи. Завдання: 1. Провести аналіз напрямків роботи при розпитуванні клієнта: підтримка контакту, стимулювання розповіді, структурування бесіди, усвідомлення оповіді клієнта. Визначити найефективніші методи і прийоми підтримки контакту з клієнтом під час консультативної бесіди.	14
	Разом:	50

ОРГАНІЗАЦІЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Самостійна робота – це основна форма організації навчання, яка включає різноманітні види індивідуальної і колективної навчальної діяльності, що здійснюється на аудиторних і позааудиторних заняттях з урахуванням індивідуальних особливостей і пізнавальних можливостей аспірантів під керівництвом викладача або без його безпосередньої участі.

Метою самостійної роботи є формування в аспірантів уміння самостійно поповнювати свої знання та вільно орієнтуватися у потоці інформації.

У процесі здійснення самостійної роботи аспіранти оволодівають вміннями і навичками:

- організації самостійної навчальної діяльності;
- самостійної роботи з навчально-методичною, науковою літературою;
- конспектування літературних джерел;
- написання рефератів за проблематикою курсу.

Науково-інформаційні завдання як форма самостійної роботи покликані висвітлити прогресивні способи добування й використання теоретичних знань з конкретної проблемної теми курсу. Мета цього типу самостійної роботи – виявлення та доведення фундаментальних залежностей, що організуються у вигляді теорій, законів, понять, фактів.

Науково-проектні завдання як форма самостійної роботи спрямовані на розкриття нормотворчої функції, подання наукової інформації у прийнятих соціальних формах-взірцях, це – інструкції, програми, методики, технології, правила. Мета цього типу завдань – залучення аспірантів до соціального нормотворення, навчання їх теорії і практики наукового проектування.

Світоглядно-рефлексивні завдання як форма самостійної роботи являють собою засіб, за допомогою якого відбувається розширення світобачення аспірантів, прискорення їх духовного розвитку та виявлення шляхів професійного самоствердження. Метою цього типу самостійної роботи є ціннісно-естетичне наповнення та розгортання процесів критичної і творчої рефлексії здобутих знань.

Зміст кожного навчального курсу передбачає сім складових: установчо-мотиваційний; теоретико-пошуковий; консультативно-смысловий; соціально-адаптивний; системно-довідковий; корекційно-рефлексивний; підсумковий.

Усі вище вказані форми навчання містять у собі самостійну роботу аспірантів під керівництвом викладача, метою якої є закріплення засвоєних на лекції знань,

умінь та навичок, а також активізації науково-дослідної роботи студентства, що повинно сприяти більш ґрунтовному засвоєнню достатньо доступного матеріалу і додаткової інформації, а також виконання творчих робіт.

Методи самостійного навчання є системою цілеспрямованих дій викладача, які:

- організовують пізнавальну та практичну діяльність аспірантів;
- спрямовують на засвоєння і формування необхідних знань, умінь, навичок;
- сприяють розвитку уваги, пам'яті, мислення.

Зміст самостійної роботи з дисципліни складає:

1. Самостійне опрацювання тематичного матеріалу з навчального курсу.
2. Самостійна розробка тестових завдань відповідно до тематики курсу.
3. Конспектування першоджерел.
4. Написання рефератів.
5. Підготовка презентацій.

7. ІНДИВІДУАЛЬНІ НАВЧАЛЬНО-ДОСЛІДНІ ЗАВДАННЯ

Індивідуальна навчально-дослідна робота є видом позааудиторної індивідуальної діяльності аспіранта, результати якої використовуються у процесі вивчення програмного матеріалу навчальної дисципліни. Завершується виконання ІНДЗ прилюдним захистом (презентацією).

Мета: прищеплення та розвиток навичок і вмінь самостійної роботи над науковою літературою, аналітичного мислення, систематизація, поглиблення, узагальнення, закріплення теоретичних знань з дисципліни та їх застосування на практиці.

Зміст ІНДЗ: завершена теоретична або практична робота у межах навчальної програми курсу, яка виконується на основі знань, умінь та навичок, отриманих під час лекційних, самостійної підготовки і охоплює декілька тем або весь зміст навчального курсу.

Тема 1. Соціальна робота як професійна діяльність.

Завдання: Ознайомитися з основними інституціями, які здійснюють соціальну роботу. Проаналізувати специфіку основних напрямів і форм здійснення соціальної роботи. Визначити профіль професійно успішного соціального робітника. Підготувати презентацію виконаної роботи.

Тема 2. Психологічні аспекти соціальної роботи.

Завдання: Ознайомитися з основними напрямками і формами соціальної роботи: соціальне забезпечення, соціальна допомога, соціально-психологічне консультування, соціальний супровід, соціальна профілактика. Зробити їх порівняльну характеристику. Розкрити психологічні аспекти соціальної роботи.

Тема 3. Психологічні характеристики діяльності та особистості соціального працівника.

Завдання: Провести психологічну діагностику професійно важливих якостей серед однокурсників, з метою виявлення їх схильності та здатності до соціальної роботи. Порівняти їх з показниками, отриманими іншими однокурсниками.

Тема 4. Психологічні особливості фахової підготовки соціального працівника.

Завдання: Проаналізувати, розкрити та занотувати основні питання з теми та виконати завдання для самостійної роботи.

Тема 5. Психологічні характеристики провідних клієнтських груп та психологічні особливості впливу екстремальних умов на людину.

Завдання: Ознайомитися з основною проблематикою психосоціальної допомоги особистості в екстремальній ситуації. Проаналізувати напрямки психосоціальної допомоги особам, які перебували в екстремальних ситуаціях.

Тема 6. Психологічна допомога у практиці соціальної роботи.

Завдання: Проаналізувати етапи процесу психологічної допомоги: оцінка реальної ситуації клієнта, актуалізація очікувань клієнта, дієві зміни (вироблення стратегії змін, перенесення альтернативних паттернів поведінки у реальне життя, здійснення рефлексії отриманих результатів).

Тема 7. Психологічне консультування у практиці соціальної роботи.

Завдання: Проаналізувати основні етапи консультативної бесіди:

розпитування клієнта, висування гіпотез, інтерпретація, психокорекційний (психотерапевтичний) вплив, завершення бесіди.

Кількість балів за роботу з теоретичним матеріалом, виконання самостійної та індивідуальної роботи залежить від дотримання таких вимог:

- своєчасність виконання навчальних завдань;
- повний обсяг їх виконання;
- якість виконання навчальних завдань;
- самостійність виконання;
- творчий підхід у виконанні завдань;
- ініціативність у навчальній діяльності

ЗАВДАННЯ ДЛЯ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ

1. Соціальна робота як форма інституалізації психосоціальної допомоги.
2. Особливості становлення соціальної роботи на Україні.
3. Структура, завдання та функції соціальної роботи на Україні.
4. Професійна компетентність спеціалістів соціальної роботи.
5. Професійно важливі якості особистості фахівців у галузі соціальної роботи.
6. Поняття професійної придатності та критерії відбору фахівців соціальної сфери.
7. Психологічна складова основних моделей підтримки населення у сучасному світі.
8. Взаємозв'язок психологічних теорій та практики соціальної роботи.
9. Аналіз проблем клієнтів соціальної роботи за психологічними механізмами їх виникнення.
10. Гендерна проблематика соціальної роботи.
11. Групова психотерапія в соціальній роботі.
12. Життєвий досвід як форма психологічної фіксації негативних переживань і неадекватних уявлень, що виникають у проблемній соціальній ситуації.
13. Життєві проблеми безпритульних і бездоглядних осіб та психотехнології соціальної роботи з ними.
14. Загальна характеристика психокорекційних груп (тренінгу умінь, зустрічей) у соціальній роботі.
15. Індивідуальна психотерапія в соціальній роботі.
16. Криза і втрата як психологічні умови саморозвитку або деградації особистості.
17. Людина як суб'єкт та об'єкт соціальної роботи.
18. Методика виявлення батьківського ставлення до дитини.
19. Міждисциплінарні технології і методики соціальної роботи.
20. Люди похилого віку: психологічні аспекти надання соціальної допомоги.
21. Неврози у дітей як вияв соціальної дезадаптації.
22. Опрацювання кризи втрати близької людини в концепції «соціального атома» Я.Морено як психотехнологічний підхід у соціальній роботі.
23. Організація та управління системою соціального захисту населення України.
24. Особливості волонтерської діяльності з онкохворими дітьми: психологічний аспект.
25. Особливості психотерапії у соціальній роботі.
26. Оцінка потреб дитини як умова планування соціального супроводу.
27. Поняття про психосоціальну допомогу особистості (групі, організації).
28. Порівняльний аналіз психологічних та соціальних проблем різних категорій девіантних осіб в соціальній роботі.
29. Проблема соціалізації дітей з інтелектуальними порушеннями.

30. Проблеми мотивації діяльності фахівця соціальної сфери у різних типах організацій.
31. Профілактика залежності від азартних, комп'ютерних ігор та Інтернету у молодіжному середовищі.
32. Психологічна допомога клієнтам, що здійснили суїцидальні спроби або мали суїцидальні наміри.
33. Психологічна складова системи соціальної допомоги у школі.
34. Психологічна складова соціальної підтримки молодих спеціалістів на ринку праці в Україні.
35. Психологічна та соціальна реабілітація осіб, які відбували покарання в умовах позбавлення волі.
36. Психологічне консультування у соціальній роботі.
37. Психологічна сутність суїцидальних станів клієнтів соціальної роботи.
38. Психологічний супровід самотніх матерів.
39. Психологічні засади соціальної роботи з жінками

ОФОРМЛЕННЯ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ

Контрольна робота виконується державною (українською) мовою.

Обсяг контрольної роботи не повинен перевищувати 15 сторінок комп'ютерного тексту.

Контрольна робота має бути виконана і направлена для перевірки протягом міжсесійного періоду, протягом якого здійснюється робота аспіранта над засвоєнням навчального матеріалу як самостійно, так і під керівництвом викладача, але не пізніше як за 30 днів до початку сесії, передбаченої навчальним планом.

ПОРЯДОК ЗАРАХУВАННЯ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ

Контрольна робота оцінюється за чотирибальною національною шкалою та в балах за кредитно-трансфертною системою:

Оцінка ECTS	Оцінка у національній шкалі	Бали за ECTS
A (відмінно)	5 (відмінно)	47 - 50
B (дуже добре)	4 (добре)	44 - 46
C (добре)		40 - 43
D (задовільно)	3 (задовільно)	35 - 39
E (достатньо)		30 - 34
FX (незадовільно) з можливістю повторного складання	2 (незадовільно)	18 - 29
F (незадовільно) з обов'язковим повторним вивченням		1-17

У разі отримання аспірантом незадовільної оцінки, останній повинен усунути виявлені в роботі недоліки та недоробки і повторно захистити її в установленій викладачем строк.

Аспірант, який своєчасно не виконав контрольної роботи або якщо його робота не зарахована за результатами її виконання, не допускається до підсумкового контролю з дисципліни.

8. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Для активізації процесу навчання аспірантів у ході вивчення дисципліни застосовуються такі навчальні технології та засоби:

- лекція (ознайомлювальна, проблемно-пошукова, узагальнююча);
- евристична бесіда;
- «мозковий штурм»;
- моделювання (образно-символічне, концептуальне, структурно-логічне);
- компаративний аналіз;
- опрацювання першоджерел;
- робота у робочому зошиті;
- індивідуальні консультації.

Основною формою проведення навчальних занять є *лекція*, при проведенні якої чітко та зрозуміло структурується матеріал; зосереджується увага аспірантів на проблемних питаннях; наводяться конкретні приклади практичного застосування отриманих знань; звертаються до зарубіжного досвіду вирішення окремих проблем; використовуються наочні матеріали, схеми, таблиці, моделі, графіки; використовуються технічні засоби навчання: мультимедійний проектор, слайди тощо.

Обов'язковими елементами активізації навчальної роботи аспірантів є чіткий контроль відвідування занять та заохочення навчальної активності.

9. МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Накопичення балів аспірантами відбувається у період вивчення дисципліни на підставі *двох основних видів контролю*:

1) *поточного* (перевірка рівня засвоєння аспірантами навчального матеріалу з окремої теми чи модуля під час вивчення курсу):

- усне тематичне опитування;
- модульні контрольні роботи;
- поточне тестування.

2) *підсумкового* (перевірка рівня засвоєння аспірантами навчального матеріалу по завершенню курсу):

- семестровий залік/екзамен;
- підсумкові контрольні роботи;
- підсумкове тестування.

Поточний контроль здійснюється у процесі вивчення дисципліни відповідно до календарного плану.

Завданням поточного контролю є перевірка розуміння та засвоєння теоретичного матеріалу, умінь самостійно опрацювати тексти, здатності осмислити зміст теми, умінь публічно чи письмово представити певний матеріал.

Об'єктами поточного контролю знань аспірантів є:

- систематичність, активність, своєчасність та результативність роботи над вивченням програмного матеріалу курсу;

- виконання завдань для самостійного опрацювання;

- виконання модульного завдання.

Поточний контроль передбачає:

- тестові завдання;

- обговорення проблеми, дискусія;

- аналіз конкретних ситуацій;

- ділові ігри (кейс-методи);

- презентації результатів роботи.

Підсумковий контроль (іспит) передбачає виконання усних та письмових завдань. На іспит виносяться вузлові питання, типові та комплексні задачі, завдання, що потребують творчого підходу і вміння синтезувати отримані знання.

10. РОЗПОДІЛ БАЛІВ, ЯКІ ОТРИМУЮТЬ АСПІРАНТИ

Поточне тестування та самостійна робота									Іспит	Сума
Змістовий модуль 1					Змістовий модуль 2			ІНДЗ	40	100
Т 1	Т 2	Т 3	Т 4		Т 5	Т 6	Т 7			
20					20			20		
40										

Оцінювання знань здійснюється з метою одержання зворотної інформації про навчальні досягнення аспірантів та про ефективність праці викладача.

Перевірка знань може здійснюватися в усній та письмовій формі. Об'єктом оцінювання можуть виступати: результати написання тестових, творчих завдань; реферативні доповіді, доповнення, участь у дискусії.

Оцінювання завдань і відповідей здійснюється з дотриманням принципів систематичності, диференційованості, об'єктивності.

Під час оцінювання враховуються такі критерії:

- характеристики відповіді: елементарна, фрагментарна, повна, логічна, доказова, обґрунтована, творча;

- якість знань: правильність, повнота, осмисленість, глибина, системність;

- рівень володіння розумовими операціями: вміння аналізувати, синтезувати, порівнювати, абстрагувати, узагальнювати, підсумовувати.

Методи контролю плануються у письмовій формі. Невід'ємною частиною контролю є наявність у аспірантів конспекту лекцій та відвідування занять, а також своєчасне виконання індивідуальної та самостійної роботи.

Іспит здійснюється у формі письмової роботи, за яку можна одержати максимально до 40 балів. Іспит складається з теоретичних питань, практичних завдань, тестів, які поєднуються у пропорції, що логічно врівноважує теоретичну і практичну частину екзамену.

Студенти, які набрали сумарно меншу кількість балів, ніж розрахунковий мінімум (61 бал), вважаються такими, що не виконали навчальний план з дисципліни.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

90-100 балів – **відмінно** (A);

82-89 балів – **добре** (B);

75-81 балів – **добре** (C);

68-74 балів – **задовільно** (D);

61-67 балів – **задовільно** (E);

35-60 балів – **незадовільно** з можливістю повторного складання (FX);

1-34 балів – **незадовільно** з обов'язковим повторним курсом (F).

11. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

– навчально-методичний комплекс дисципліни (навчальна програма, робоча програма, комплекс контрольних робіт);

– навчально-методичні видання;

– комплекс тестових завдань;

– лекції-презентації;

– ілюстрації;

– допоміжний роздатковий матеріал.

12. ОРІЄНТОВНИЙ ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ

1. Феномен психологічної допомоги у соціальній роботі.
2. Психологічні критерії визначення клієнтів соціальної роботи.
3. Психологічні технології в соціальній роботі.
4. Психологічні особливості адаптації першокурсників із сільської місцевості до умов навчання у ВНЗ.
5. Психологічні особливості соціальної роботи з алкозалежними особами.
6. Психологічні особливості соціальної роботи з інвалідами та невиліковно хворими.
7. Психологічні особливості соціальної роботи з наркозалежними особами.
8. Психологічні особливості соціальної роботи з особами, позбавленими волі.
9. Психологічні особливості соціальної роботи з особами, що потерпають від сексизму та гендерної дискримінації.
10. Психологічні особливості соціальної роботи з особами, що мають ігрову залежність.
11. Психологічні особливості соціальної роботи з особами, що переживають горе.
12. Психологічні особливості соціальної роботи з особами, що переживають кризу.
13. Психологічні особливості соціальної роботи з особами, що переживають втрату.
14. Психологічні особливості соціальної роботи з особами, що потерпають від посттравматичного стресового розладу (ПТСР).
15. Психологічні особливості соціальної роботи з особами, що потрапили в екстремальну ситуацію.
16. Психологічні особливості соціальної роботи з особами-мігрантами.
17. Психологічні особливості соціальної роботи з соціально депривованими особами.
18. Психологічні та соціально-психологічні тренінги у практиці соціальної роботи.
19. Психологічні технології подолання девіантної поведінки учнів.
20. Психологічні технології подолання конфліктності у навчально-виховному процесі.
21. Психологічні технології соціальної роботи з ВІЛ-інфікованою та хворою на СНІД молоддю.
22. Психологічні технології соціальної роботи з клієнтами із залежністю від алкоголю.
23. Психолого-орієнтовані теорії практики соціальної роботи.
24. Психологічні особливості соціальної роботи з сім'ями.
25. Психотехнології соціальної роботи з багатодітними сім'ями.
26. Психотехнології соціальної роботи з прийомними сім'ями.

27. Соціальна адаптація дітей у ДБСТ: досвід психокорекційної роботи соціальних служб в Україні.
28. Психотехнології соціальної роботи з дисфункціональними сім'ями.
29. Робота соціального педагога в дошкільних дитячих будинках для дітей-сиріт та дітей, які позбавлені батьківського піклування.
30. Соціальна адаптація дітей у ДБСТ: досвід психокорекційної роботи соціальних служб в Україні.
31. Соціальна терапія як складова професійної діяльності соціального працівника.
32. Соціальне сирітство в Україні: соціальні, економічні та морально-психологічні чинники.
33. Соціальний працівник як суб'єкт діяльності та розвитку соціальної роботи як сфери суспільної практики.
34. Соціально-психологічні передумови виникнення дитячої агресивності та жорстокості.
35. Специфіка копінг-стратегій у молоді, яка переживає почуття самотності.
36. Спосіб життя як форма психологічної фіксації негативних переживань і неадекватних уявлень, що виникають у проблемній соціальній ситуації.
37. Сутність життєвих проблем, що виникають у молодих сім'ях як підґрунтя організації соціальної роботи з молододу сім'єю.
38. Особливості роботи фахівця соціальної сфери з онкохворими.
39. Специфіка психодіагностичної роботи в умовах клініки.
40. Напрямки діяльності фахівця соціальної сфери в закладах охорони здоров'я.
41. Психосоціальна реабілітація потерпілих від катастроф.
42. Засоби соціально-психологічної реабілітації учасників бойових дій.
43. Види психологічної підготовки учасників миротворчої місії.
44. Міжнародні організації з надання телефонної допомоги, принципи роботи.
45. Служба «телефонів довіри» на Україні.
46. Технології соціальної діагностики.
47. Технології соціальної роботи з дезадаптивними дітьми та молоддю.
48. Шкідливі звички як передумова виникнення соціальних девіацій.
49. Психокорекційна робота соціального працівника.
50. Етапи психокорекційного впливу.
51. Структура психокорекційної програми.
52. Види та форми психокорекції.
53. Напрямки психокорекційної роботи з дітьми.
54. Психогімнастика як метод роботи фахівця соціальної сфери.
55. Умови та шляхи подолання психологічних явищ у діяльності фахівця соціальної сфери, які призводять до професійної деформації та дезадаптації.
56. Синдром «емоційного вигорання» і його прояви в діяльності фахівця соціальної сфери.
57. Чинники синдрому вигорання в діяльності фахівця соціальної сфери.
58. Стадії синдрому емоційного вигорання у фахівця соціальної сфери.

59. Техніки подолання емоційного вигоряння.

60. Самоменеджмент як метод запобігання емоційного вигоряння фахівця соціальної сфери.

13. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна література:

1. Бойко А.М. Соціальна робота з конкретними групами клієнтів. К.: Вид-дім Києво-Могилянська академія, 2004. 166 с.
2. Дивицына Н.Ф. Социальная работа с детьми группы риска: учеб. пособие. М.: Гуманитар. изд. центр ВЛАДОС, 2008. 351 с.
3. Зверева І.Д. Соціальна робота в Україні: навч. посібник. Київ: Центр навч. літ-ри, 2004. 256 с.
4. Кравченко Р.І. Соціальна робота з розумово відсталими людьми: навчальний посібник. К.: Академвидав, 2001. 140 с.
5. Психологія соціальної роботи: підручник / за ред. Ю.М.Швалба. Київ: ВПЦ «Київський університет», 2010. 272 с.
6. Семигіна Т.В. Введення у соціальну роботу. Навчальний посібник. К.: Фенікс, 2001. 288 с.
7. Тюптя Л.Т. Соціальна робота: теорія і практика: навч. посіб. 2-ге вид., перероб. і доп. / Л.Т.Тюптя, І.Б.Іванова. К.: Знання, 2008. 574 с.
8. Теорії і методи соціальної роботи: Підручник для студентів ВНЗ / за ред. Т.В. Семигіної, І.І. Миговича. К.: Академвидав, 2005. 328 с.
9. Холостова Е.И. Социальная реабилитация: учебное пособие. М.: Изд.-торговая корп. «Дашков и К», 2002. – 340 с.
10. Шахрай В.М. Технології соціальної роботи: навчальний посібник. К.: Центр навчальної літератури, 2006. 464 с.

Додаткова література:

1. Актуальні проблеми соціально-педагогічної роботи (модульний курс дистанційного навчання) / А.Й.Капська, О.В.Безпалько, Р.Х.Вайнола; Загальна редакція А. Й. Капської. К., 2002. С.63-69.
2. Гонеев А.Д. Основы коррекционной педагогики / А.Д.Гонеев, В.А.Лицинцева. М.: ВЛАДОС, 1999. 235 с.
3. Капська А.Й. Соціальна робота: технологічний аспект. К.: Центр навчальної літератури, 2004. 352 с.
4. Лукашевич М.П. Теорія і методи соціальної роботи. К.: МАУП, 2003. 168 с.
5. Лютий В.П. Технологія соціальної роботи: Конспект лекцій. К.: Академія праці і соціальних відносин, 2003. 75 с.
6. Скворцова В.О. Социальное воспитание детей с отклонениями в развитии / В.О. Скворцова. М.: Изд-во ВЛАДОС-ПРЕСС, 2006. 160 с.

ЗМІСТ

1. Опис навчальної дисципліни	3
2. Мета та завдання навчальної дисципліни	4
3. Програма навчальної дисципліни	5
4. Структура навчальної дисципліни	7
5. Теми практичних занять (не передбачено навчальним планом)	
6. Самостійна робота	8
7. Індивідуальні навчально-дослідні завдання	11
8. Методи навчання	13
9. Методи контролю	13
10. Розподіл балів, які отримують студенти	14
11. Методичне забезпечення	15
12. Орієнтовний перелік питань до підсумкового контролю знань	16
13. Рекомендована література	18

Навчально-методичне видання

Раєвська Яна Миколаївна

Робоча програма вибіркової навчальної дисципліни

«ПСИХОЛОГІЯ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ»

Комп'ютерний набір Я.М. Раєвська

Формат 60×84/16. Папір офсетний.
Друк ротаційний трафаретний. Ум. друк. арк.
Наклад 10 прим. Зам. № _____

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до державного реєстру видавців, виготовників і розповсюджувачів видавничої
продукції. Серія ДК №1805 від 25.05.2004.

Інститут підготовки кадрів
державної служби зайнятості України (ІПК ДСЗУ)
03038, Київ – 38, вул. Нововокзальна 17.
Тел./факс (044) 536-14-85